

Απόφαση 1492 / 2018 (Β1, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ)

Αριθμός 1492/2018

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Β1' Πολιτικό Τμήμα

Συγκροτήθηκε από τους δικαστές, Χριστόφορο Κοσμίδη, προεδρεύοντα αρεοπαγίτη, Μαρία Νικολακέα, Αρετή Παπαδιά, Αντιγόνη Καραϊσκού - Παλόγου και Σοφία Τζουμερκιώτη, αρεοπαγίτες.

Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο κατάστημά του, την 23η Ιανουαρίου 2018, με την παρουσία και της γραμματέα Ελένης Τσιουρή, για να δικάσει την υπόθεση, μεταξύ:

Της αναιρεσείουσας: Ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία "... (... ΑΕ)", όπως εκπροσωπείται νόμιμα, που ... και παραστάθηκε δια της πληρεξουσίας δικηγόρου Μαρίνας Καραμέτου, η οποία κατέθεσε προτάσεις.

Των αναιρεσίβλητων: 1) Α. Σ. του Σ., κατοίκου ..., 2) Ε. Κ. του Ε., κατοίκου ... που παραστάθηκαν δια της πληρεξουσίας δικηγόρου Χρύσας Ντιντή, η οποία κατέθεσε προτάσεις.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 10-5-2012 αγωγή της ήδη αναιρεσείουσας, που κατατέθηκε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Τρικάλων. Εκδόθηκαν η 303/2014 οριστική απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου και, κατόπιν ασκήσεως εφέσεως, η 127/2017 απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Λάρισας. Την αναίρεση της τελευταίας ζητεί η αναιρεσείουσα με την από 23-6-2017 αίτησή της.

Κατά τη συζήτηση της αίτησης αυτής, που εκφωνήθηκε με τη σειρά της από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν, όπως σημειώνεται πιο πάνω.

Εισηγήτρια ορίσθηκε η αρεοπαγίτης, Μαρία Νικολακέα.

Η πληρεξούσια της αναιρεσείουσας ζήτησε την παραδοχή της αίτησης, η πληρεξούσια των αναιρεσίβλητων την απόρριψή της, καθένας δε την καταδίκη του αντιδίκου μέρους στα δικαστικά έξοδα.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Από τις διατάξεις των άρθρων 553 παρ.1 και 554 ΚΠολΔ συνάγεται ότι η ερήμην οριστική απόφαση του εφετείου καθίσταται τελεσίδικη και υπόκειται σε αναίρεση μόνον αφότου έπαυσε να υπόκειται σε ανακοπή ερημοδικίας, είτε διότι παρήλθε άπρακτη η προθεσμία της ανακοπής είτε διότι ο διάδικος παραιτήθηκε του δικαιώματος ασκήσεώς της. Στην προκείμενη περίπτωση, η κρινόμενη αίτηση αναίρέσεως στρέφεται κατά της 127/2017 αποφάσεως του Μονομελούς Εφετείου Λάρισας, που απέρριψε κατ' ουσίαν, λόγω ερημοδικίας, την έφεση της ενάγουσας και ήδη αναιρεσείουσας κατά της 303/ 2014 αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Τρικάλων, με την οποία είχε απορριφθεί ως μη νόμιμη η από 10-5-2012 αγωγή. Από την προσκομιζόμενη 5009/25-5-2017 έκθεση επιδόσεως του Α. Κ., δικαστικού επιμελητή στο Πρωτοδικείο Τρικάλων προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη ερήμην απόφαση επιδόθηκε στην αναιρεσείουσα την 25-5-2017 και κατ' αυτής, όπως συνομολογείται, δεν ασκήθηκε ανακοπή ερημοδικίας.

Συνεπώς, κατά το χρόνο ασκήσεως της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως, που κατατέθηκε αρμοδίως την 26-6-2017, ημέρα Δευτέρα, η προσβαλλόμενη απόφαση είχε τελεσιδικήσει και ήδη παραδεκτά προσβάλλεται με λόγους αναιρέσεως, οι οποίοι αναφέρονται σε σφάλματα του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου. Περαιτέρω, από τη διάταξη του άρθρου 524 παρ.3 ΚΠολΔ, που ορίζει ότι σε περίπτωση ερημοδικίας του εκκαλούντος η έφεση απορρίπτεται, συνάγεται ότι η απόρριψη της έφεσης λόγω ερημοδικίας του εκκαλούντος δεν είναι τυπική, αλλά γίνεται κατ' ουσίαν, διότι αν και στην πραγματικότητα οι λόγοι της έφεσης δεν εξετάζονται ως προς το παραδεκτό και τη βασιμότητά τους, ωστόσο θεωρούνται κατά πλάσμα του νόμου ότι είναι αβάσιμοι και για την αιτία αυτή πάντοτε απορριπτέοι, αφού το δικαστήριο δεν έχει τη δυνατότητα να εκδώσει αντίθετη απόφαση, δεχόμενο κάποιον από αυτούς. Επομένως, στην περίπτωση απόρριψης της έφεσης λόγω ερημοδικίας του εκκαλούντος με αίτηση αναιρέσεως προσβάλλεται μόνον η τελεσιδική απόφαση του εφετείου, δηλαδή αυτή που δεν υπόκειται πλέον σε ανακοπή ερημοδικίας και έφεση (ΚΠολΔ 553 παρ.1), στην οποία ενσωματώνεται έκτοτε η πρωτόδικη απόφαση. Έτσι, τα τυχόν σφάλματα της πρωτόδικης απόφασης, που με την έννοια αυτή επικυρώνεται από το εφετείο, μπορούν με την αίτηση αναίρεσης να προταθούν ως σφάλματα της εφετειακής απόφασης, εφόσον συνιστούν και αναιρετικούς λόγους παραδεκτά προβαλλόμενους (ΟΛΑΠ 16/1990, ΑΠ 1440/2018).

2. Σύμφωνα με το άρθρο 648 ΑΚ, η σύμβασης εργασίας δημιουργεί ένα διαρκή ενοχικό δεσμό και στο πλαίσιο αυτής ο εργαζόμενος έχει την υποχρέωση [πρώτα] να παρέχει την εργασία του στον εργοδότη και αυτός [έπειτα] να καταβάλλει το συμφωνημένο μισθό. Εξ άλλου, σύμφωνα με το άρθρο 325 ΑΚ, που εφαρμόζεται και στη σχέση μεταξύ εργοδότη και εργαζόμενου σε συνδυασμό με τα άρθρα 329, 353 και 656 ΑΚ, εάν ο εργαζόμενος έχει ληξιπρόθεσμη αξίωση κατά του εργοδότη για καταβολή των αποδοχών του, δικαιούται, ασκώντας το δικαίωμα επισχέσεως, να αρνηθεί την παροχή της εργασίας του μέχρις ότου ο εργοδότης καταβάλει τις καθυστερούμενες αποδοχές. Η άσκηση του δικαιώματος της επίσχεσης στην περίπτωση αυτή έχει ως συνέπεια το ότι, αν και ο εργαζόμενος παύει να παρέχει την εργασία του, δεν καθίσταται υπερήμερος αυτός, αλλά ο εργοδότης, σε βάρος του οποίου ανακύπτει η υποχρέωση, όσο διαρκεί η υπερημερία, να καταβάλλει στον εργαζόμενο τις προσήκουσες αποδοχές σαν να εργαζόταν κανονικά. Η επίσχεση εργασίας δεν αποβλέπει στην άμεση ικανοποίηση του εργαζόμενου, αλλά στην έμμεση πίεση του εργοδότη προς εκπλήρωση των δικών του υποχρεώσεων. Κατ' ακολουθία, αν αντικειμενικά δεν υφίσταται δυνατότητα του εργοδότη προς εκπλήρωση, η άσκηση του δικαιώματος επίσχεσης, είτε εξ αρχής είτε κατά τη διάρκειά της, καθίσταται απρόσφορη για τον εργαζόμενο και δυσανάλογα επαχθής για τον εργοδότη. Τούτο, διότι ενώ, κατά κανόνα, η άσκηση του δικαιώματος επίσχεσης συνεπάγεται για το δανειστή τη χρονική μετάθεση της εκπλήρωσης της προς αυτόν οφειλόμενης παροχής, χωρίς κατά τα λοιπά να θίγει την αξίωσή του, στη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας για όσο χρόνο διαρκεί η επίσχεση, ο εργοδότης χάνει το δικαίωμα επί της πραγματικής παροχής της εργασίας και ο εργαζόμενος απαλλάσσεται οριστικά από αυτήν. Γι' αυτό και, ενώ η ιδιομορφία αυτή δεν αρκεί για τον αποκλεισμό τού δικαιώματος της επίσχεσης εργασίας, η άσκησή του, όπως και η άσκηση κάθε άλλου δικαιώματος, υπόκειται στους περιορισμούς του άρθρου 281 ΑΚ.

Συνεπώς, πρέπει να γίνεται μέσα στα όρια της καλής πίστης ή των συναλλακτικών ηθών ή του κοινωνικού ή οικονομικού σκοπού αυτού. Διαφορετικά, καθίσταται καταχρηστική και παράνομη, οπότε δεν παράγει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, δηλαδή δεν καθιστά τον εργοδότη υπερήμερο (ΑΠ 114/2017, ΑΠ 1248/2015). Ως καταχρηστική ελέγχεται η άσκηση του δικαιώματος επίσχεσης της εργασίας και όταν, μεταξύ άλλων, η καθυστέρηση ως προς

την καταβολή των ληξιπρόθεσμων αποδοχών δεν είναι χρονικά αξιόλογη ή δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα του εργοδότη, αλλά σε απρόβλεπτες περιστάσεις ή αντιξοότητες ή σε πρόσκαιρη οικονομική δυσχέρεια αυτού ή σε εξαιρετικά δυσμενείς γι' αυτόν περιστάσεις ή όταν η επίσχεση αναφέρεται σε ασήμαντη εργοδοτική παροχή ή προξενεί στον εργοδότη δυσανάλογη ζημία σε σχέση με την ωφέλεια του εργαζόμενου ή στρέφεται κατά εργοδότη που είναι αξιόπιστος (ΑΠ 940/2015).

3. Στην προκείμενη περίπτωση, η ενάγουσα και ήδη αναιρεσείουσα εκθέτει με την ένδικη, από 10-5-2012 αγωγή ότι είναι μη κερδοσκοπική αναπτυξιακή εταιρία της οποίας μέλη είναι οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης του νομού Τρικάλων και άλλοι τοπικοί φορείς συλλογικού χαρακτήρα. Ότι ως σκοπό έχει την προώθηση και εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων στον ως άνω νομό, τα οποία χρηματοδοτούνται κατά το μεγαλύτερο μέρος από την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά τα λοιπά από το εθνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων. Ότι οι δαπάνες λειτουργίας τη ενάγουσας, στις οποίες περιλαμβάνεται και το μισθολογικό κόστος του προσωπικού που απασχολεί, εξασφαλίζονται μέσα από τη χρηματοδότηση των εν λόγω προγραμμάτων. Ότι η χρηματοδότηση νέων προγραμμάτων, πλην ενός, περιορίστηκε σημαντικά μετά το έτος 2008, για λόγους οι οποίοι ανάγονται τόσο στην εφαρμοζόμενη αναπτυξιακή πολιτική όσο και στην ενδημούσα οικονομική κρίση και τους οποίους η ενάγουσα δεν μπορεί να επηρεάσει. Ότι η εξέλιξη αυτή έφερε την ενάγουσα σε ιδιαίτερη δυσχέρεια ως προς την ενημερότητα στις μισθολογικές της υποχρεώσεις, με συνέπεια να περιορίσει το προσωπικό της σε 10 εργαζόμενους (από τους 44 που απασχολούσε σε περιόδους έντονης δραστηριότητας) και να προτείνει στους εναπομείναντες είτε τη μείωση των αποδοχών τους είτε την εκ περιτροπής απασχόληση, προκειμένου να τους διατηρήσει σε θέση εργασίας. Ότι σε αντίθεση προς άλλους εργαζόμενους, οι εναγόμενοι, που από ετών συνδέονται με την ενάγουσα με συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου, αρνήθηκαν τις προτάσεις της και την 4-10-2011 άσκησαν το δικαίωμα επίσχεσης της εργασίας τους, προβάλλοντας το γεγονός ότι η ενάγουσα καθυστέρουσε την προς αυτούς καταβολή των δεδουλευμένων αποδοχών του χρονικού διαστήματος από το μήνα Μάιο 2010 μέχρι το Σεπτέμβριο 2011. Ότι έκτοτε και μέχρι την άσκηση της αγωγής οι εναγόμενοι συνεχίζουν την επίσχεση εργασίας, παρά το γεγονός ότι α) γνώριζαν εξ αρχής την αντικειμενική, οικονομική δυσχέρεια της ενάγουσας και το λόγο που την προκάλεσε, β) ανέχθηκαν επί περίπου 18 μήνες την υπερημερία της ενάγουσας ως προς την καταβολή των αποδοχών τους, επιδεικνύοντας [τότε] καλή διάθεση και δημιουργώντας σ' αυτήν την πεποίθηση ότι δεν θα φθάσουν σε επίσχεση εργασίας, για να μην ματαιώσουν την ικανότητά της να αναλάβει νέα αναπτυξιακά προγράμματα και να ανακάμψει οικονομικά, γ) επέλεξαν την επίσχεση εργασίας για να μην αποδεχθούν την προταθείσα εκ περιτροπής εργασία και για να αποφύγουν την εξ αυτής μείωση των αποδοχών τους, δημιουργώντας αξίωση μισθών υπερημερίας στο προηγούμενο ύψος και δ) προέβαλαν ως καθυστερούμενες αποδοχές για τις οποίες άρχισαν την επίσχεση και εκείνες, οι οποίες θα έπρεπε να θεωρηθούν περικομμένες σε εφαρμογή της νεότερης νομοθεσίας, με την οποία επιβλήθηκε σε όλους μισθωτούς μείωση των βασικών μισθών και κατάργηση επιδομάτων και δώρων εορτών. Σύμφωνα με το ιστορικό αυτό και επειδή η επίσχεση διαρκούσε ήδη επτά περίπου μήνες μέχρι την κατάθεση της αγωγής, η ενάγουσα ζητεί να αναγνωρισθεί ότι υπό τις περιστάσεις αυτές η άσκηση του δικαιώματος των εναγόντων υπερβαίνει προφανώς τα όρια της ΑΚ 281 και είναι απαγορευμένη. Επί της αγωγής εκδόθηκε η 303/2014 οριστική απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Τρικάλων, με την οποία κρίθηκε ότι, ακόμη και αν ήθελε υποθεθεί ότι τα περιστατικά που επικαλείται η ενάγουσα είναι αληθινά, αυτά δεν στοιχειοθετούν υπέρβαση, και μάλιστα προφανή, των ορίων που διαγράφει η καλή πίστη ή τα συναλλακτική ήθη ή ο

κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος επισχέσεως. Κατόπιν αυτού, το δικαστήριο της ουσίας απέρριψε την ένδικη αγωγή ως μη νόμιμη. Η κρίση αυτή επικυρώθηκε κατ' αποτέλεσμα με την ήδη προσβαλλόμενη 127/2017 απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Λάρισας, που όπως αναφέρθηκε απέρριψε ως ανυποστήρικτη την έφεση που η ενάγουσα είχε ασκήσει εναντίον της πρωτόδικης απόφασης.

4. Με την ως άνω κρίση, το Μονομελές Πρωτοδικείο Τρικάλων παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 281 ΑΚ με εσφαλμένη υπαγωγή του περιεχομένου της ένδικης αγωγής σ' αυτήν. Ειδικότερα, είναι αληθές ότι, σύμφωνα με το ιστορικό της αγωγής, η ενάγουσα αποδέχεται ότι μετά το έτος 2008 έχει περιέλθει σε ιδιαίτερα δυσμενή οικονομική θέση και ότι κατά το χρόνο έναρξης της επίσχεσης εργασίας εκ μέρους των εναγομένων όφειλε σ' αυτούς τις δεδουλευμένες αποδοχές περίπου 18 μηνών, κατά τη διάρκεια των οποίων οι δικαιούχοι είχαν επιδείξει καλή διάθεση και είχαν αποφύγει κάποια έντονη διεκδίκηση. Αυτά τα περιστατικά δεν καθιστούν, πράγματι, καταχρηστική την άσκηση της επίσχεσης. Περαιτέρω, όμως, αναφέρεται σαφώς στην αγωγή ότι η ενάγουσα δεν είναι κερδοσκοπική εταιρία, ότι η δυνατότητα χρηματοδότησής της περιορίζεται στην άντληση πόρων από τα εκτελούμενα αναπτυξιακά προγράμματα, ότι τέτοια προγράμματα, πλην ενός, δεν εξελίσσονται μετά το έτος 2008, χωρίς δική της υπαιτιότητα, ότι για όσο η ίδια εμφανίζεται να έχει προσωπικό με επίσχεση εργασίας καθίσταται μη επιλέξιμη για την ανάληψη νέων προγραμμάτων, ότι και οι ίδιοι οι ενάγοντες με την επίσχεση ματαιώνουν την ένταξη των αποδοχών τους στο μοναδικό πρόγραμμα που εξελίσσεται και ότι, σύμφωνα με όλα αυτά, παρά το γεγονός ότι κατά την άσκηση της αγωγής η επίσχεση συνεχιζόταν ήδη επί 7 μήνες, ούτε οι ενάγοντες ήταν δυνατό να ικανοποιηθούν (διότι αν και οι προηγούμενες αξιώσεις τους εξοφλούνταν σταδιακά, αυτοί με την υπερημερία δημιουργούσαν νέες και, μάλιστα, ανεκκαθάριστες) ούτε η ίδια μπορούσε να ανακάμψει οικονομικά (διότι εμποδιζόταν να εφαρμόσει το σύστημα της εκ περιτροπής εργασίας). Τα περιστατικά αυτά, εφ' όσον ήθελαν αποδειχθεί αληθινά, θα μπορούσαν να καταστήσουν την άσκηση του δικαιώματος των εναγομένων προς επίσχεση της εργασίας τους υπερβαίνουσα προφανώς τα όρια της ΑΚ 281, είτε εξ αρχής είτε κατά τη μεγάλη χρονική διάρκεια της επίσχεσης, αφού αυτή, ενώ είναι καταφανώς αδύνατο (σύμφωνα με την αγωγή) να ωφελήσει τους εργαζόμενους, επιφέρει δυσαναλόγως μεγαλύτερη βλάβη στον εργοδότη. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, δηλαδή, δεν έπρεπε να απορρίψει την αγωγή ως νομικά αβάσιμη, αλλά να την ερευνήσει κατ' ουσίαν. Επομένως, οι λόγοι της αιτήσεως, με τον καθένα από τους οποίους (πλην εκείνων που συνδέονται με την κατ' ουσίαν έρευνα της υποθέσεως, η οποία στην προκείμενη περίπτωση δεν έγινε και ως εκ τούτου διατυπώνονται απaráδεκτα) υπό διαφορετική επιχειρηματολογία επισημαίνεται η ως άνω παραβίαση και προσάπτεται στην προσβαλλόμενη απόφαση η αναιρετική πλημμέλεια του άρθρου 559 αρ.1 ΚΠολΔ, είναι βάσιμοι.

5. Σύμφωνα με τις σκέψεις αυτές, πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να παραπεμφθεί η υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση ενώπιον του ιδίου δικαστηρίου, που θα συγκροτηθεί από άλλο δικαστή, εκτός από εκείνον που δίκασε προηγουμένως (ΚΠολΔ 580 παρ.3). Τέλος, πρέπει να καταδικασθούν οι αναιρεσίβλητοι στα δικαστικά έξοδα της αναιρεσεύουσας, που κατέθεσε προτάσεις, κατά το νόμιμο και βάσιμο αίτημα αυτής (ΚΠολΔ 176, 183 και 191 παρ.2).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί την 127/2017 απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Λάρισας, στην οποία ενσωματώθηκε η 303/2014 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Τρικάλων.

Παραπέμπει την υπόθεση στο Μονομελές Εφετείο Λάρισας, συγκροτούμενο από άλλο δικαστή.- Και

Καταδικάζει τους αναιρεσίβλητους να πληρώσουν στην αναιρεσεύουσα δύο χιλιάδες τριακόσια (2.300) ευρώ, για τα δικαστικά έξοδα.

Κρίθηκε, αποφασίσθηκε στην Αθήνα, την 22α Μαΐου 2018.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη, δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του, στην Αθήνα, την 18η Οκτωβρίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ